DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 16 mars 2010 *

I mål C-325/08,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Cour de cassation (Frankrike) genom beslut av den 9 juli 2008, som inkom till domstolen den 17 juli 2008, i målet

Olympique Lyonnais SASP

mot

Olivier Bernard,

Newcastle UFC,

meddelar

* Rättegångsspråk: franska.

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, avdelningsordförandena K. Lenaerts och P. Lindh samt domarna C.W.A. Timmermans, A. Rosas, P. Kūris, E. Juhász, A. Borg Barthet och M. Ilešič (referent),

generaladvokat: E. Sharpston,
justitiesekreterare: enhetschefen M.-A. Gaudissart,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 5 maj 2009,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Olympique Lyonnais SASP, genom J.-J. Gatineau, avocat,

— Newcastle UFC, genom SCP Celice-Blancpain-Soltner, avocats,

— Frankrikes regering, genom G. de Bergues och A. Czubinski, båda i egenskap av ombud,

— Italiens regering, genom I. Bruni, i egenskap av ombud, biträdd av D. Del Gaizo, avvocato dello Stato,

— Nederländernas regering, genom C.M. Wissels och M. de Grave, båda i egenskap av ombud,

— Förenade kungarikets regering, genom S. Ossowski, i egenskap av ombud, biträdd av D.J. Rhee, barrister,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom M. Van Hoof och G. Rozet, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 16 juli 2009 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 39 EG.

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Olympique Lyonnais SASP (nedan kallat Olympique Lyonnais), å ena sidan, och Olivier Bernard, som är en professionell fotbollsspelare, och Newcastle UFC, som är en förening bildad enligt engelsk rätt, å andra sidan. Målet rör frågan om skadeståndsskyldighet för Olivier Bernard och Newcastle UFC på grund av att Olivier Bernard ensidigt har brutit mot sina förpliktelser enligt artikel 23 i det franska fotbollsförbundets regelsamling för professionell fotboll för säsongen 1997–1998 (nedan kallad regelsamlingen).

Tillämpliga bestämmelser

Nationell rätt

3 Fotbollsspelares anställningsförhållanden reglerades, vid den tidpunkt som är aktuell i målet vid den nationella domstolen, i Frankrike av regelsamlingen, vilken närmast kan beskrivas som ett kollektivavtal. Kapitel IV i avdelning III i regelsamlingen rörde fotbollslärlingar (”joueurs espoir”), det vill säga fotbollsspelare i åldrarna 16 till 22 år, vilka hade en tidsbegränsad anställning som fotbollsspelare under utbildning i en professionell fotbollsklubb.

4 Enligt regelsamlingen var en fotbollslärling skyldig att, om den klubb som hade utbildat honom så önskade, ingå sitt första proffskontrakt med denna klubb. I artikel 23 i regelsamlingen, i den lydelse som är tillämplig i målet vid den nationella domstolen, föreskrevs följande:

”…

När avtalstiden löper ut har klubben rätt att kräva att [fotbollslärlingen] undertecknar ett avtal som professionell spelare.

…”

5 Regelsamlingen innehöll inga regler om ersättning till den klubb som hade utbildat en fotbollsspelare i de fall där spelaren efter avslutad utbildning vägrade att ingå ett proffskontrakt med denna klubb.

6 I ett sådant fall hade den klubben som utbildat fotbollslärlingen dock möjlighet att väcka talan mot denne, enligt artikel L. 122-3-8 i den franska lagen om arbete (code du travail), och göra gällande brott mot de avtalsenliga skyldigheter som följer av artikel 23 i regelsamlingen, i syfte att fotbollsspelaren ska förpliktas att utge skadestånd till klubben. I artikel L. 122-3-8 i code du travail, i den lydelse som är tillämplig i målet vid den nationella domstolen, föreskrevs följande:

”Om inte parterna kommer överens om annat kan ett tidsbegränsat avtal endast brytas före avtalstidens utgång om arbetstagaren grovt har åsidosatt sina skyldigheter eller vid force majeure.

…

Om arbetstagaren åsidosätter dessa bestämmelser, har arbetsgivaren rätt till ersättning för den skada som denne har lidit.”

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

7 År 1997 ingick Olivier Bernard ett lärlingskontrakt (contrat de joueur ”espoir”) med Olympique Lyonnais, vilket gällde för tre säsonger och med verkan från och med den 1 juli samma år.

8 Innan avtalstiden gick ut erbjöd Olympique Lyonnais Olivier Bernard ett proffskontrakt. Proffskontraktet skulle gälla ett år från och med den 1 juli 2000.

9 Olivier Bernard avböjde detta erbjudande och ingick i stället i augusti 2000 ett proffskontrakt med Newcastle UFC.

10 När Olympique Lyonnais fick kännedom om kontraktet med Newcastle UFC väckte klubben talan mot Olivier Bernard vid Conseil de prud'hommes (arbetsdomstolen) i Lyon och yrkade att han, solidariskt med Newcastle UFC, skulle förpliktas att betala skadestånd. Det yrkade skadeståndet uppgick till 53 357,16 euro, som enligt beslutet om hänskjutande motsvarade den ersättning som Olivier Bernard skulle ha fått under ett år om han hade godtagit det kontrakt som Olympique Lyonnais erbjöd.

11 Conseil de prud'hommes de Lyon ansåg att Olivier Bernard ensidigt hade sagt upp sitt kontrakt och förpliktade honom, solidariskt med Newcastle UFC, att betala skadestånd till Olympique Lyonnais med 22 867,35 euro.

12 Cour d'appel de Lyon ogillade Olympique Lyonnais talan. Den ansåg i huvudsak att skyldigheten för en fotbollsspelare att efter avslutad utbildning ingå ett proffskontrakt med den klubb som har utbildat honom även innebär ett förbud mot att spelaren ingår ett sådant kontrakt med en klubb i en annan medlemsstat, då detta strider mot artikel 39 EG.

13 Olympique Lyonnais överklagade Cour d'appel de Lyons dom.

14 Cour de cassation ansåg att även om artikel 23 i regelsamlingen inte utgör ett formellt förbud för en ung fotbollsspelare att ingå ett proffskontrakt med en klubb i en annan medlemsstat, leder denna bestämmelse till att en sådan spelare hindras eller avskräcks från att ingå ett sådant kontrakt, eftersom brott mot denna bestämmelse kan leda till skadeståndsansvar.

15 Cour de cassation menar att tvisten vid den nationella domstolen har sin grund i svårigheten att tolka artikel 39 EG. Frågan är huruvida en sådan begränsning kan motiveras av målet att uppmuntra att unga professionella fotbollsspelare rekryteras och utbildas, vilket behandlas i dom av den 15 december 1995 i mål C-415/93, Bosman (REG 1995, s. I-4921).

16 Cour de cassation beslutade under dessa förhållanden att vilandeförklara målet och hänskjuta följande tolkningsfrågor till domstolen:

”1) Utgör principen om fri rörlighet för arbetstagare enligt artikel 39 EG hinder mot en bestämmelse i nationell rätt som innebär att en fotbollslärling (’joueur espoir’) riskerar att förpliktas att betala skadestånd om han efter avslutad utbildning i en klubb ingår ett proffskontrakt med en klubb i en annan medlemsstat?

2) Om svaret på den första frågan är jakande, utgör behovet av att främja rekrytering och utbildning av unga professionella spelare ett berättigat mål eller ett tvingande skäl av allmänintresse som innebär att en sådan inskränkning är motiverad?”

Prövning av tolkningsfrågorna

17 Den hänskjutande domstolen har ställt sina frågor, vilka ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida ett regelverk enligt vilket en fotbollslärling riskerar att förpliktas att betala skadestånd om denne efter avslutad utbildning inte ingår ett proffskontrakt med den klubb som har utbildat honom, utan i stället ingår ett proffskontrakt med en klubb i en annan medlemsstat, utgör en inskränkning, i den mening som avses i artikel 45 FEUF och, om så är fallet, huruvida denna inskränkning kan motiveras av behovet att uppmuntra rekrytering och utbildning av unga fotbollsspelare.

Yttranden som har inkommit till domstolen

18 Enligt Olympique Lyonnais utgör artikel 23 i regelsamlingen inte ett hinder för en fotbollslärlings fria rörlighet, eftersom denne fritt kan ingå ett proffskontrakt med en klubb i en annan medlemsstat om han betalar skadestånd till den klubb som har utbildat honom, vilket utgör det enda kravet.

19 Newcastle UFC, den franska, den italienska och den nederländska regeringen samt Förenade kungarikets regering och Europeiska gemenskapernas kommission har däremot gjort gällande att ett regelverk av det slag som är i fråga i målet vid den nationella domstolen utgör en inskränkning i den fria rörligheten för arbetstagare, som i princip är förbjuden.

20 För det fall domstolen skulle komma fram till att artikel 23 i regelsamlingen utgör ett hinder för en fotbollslärlings fria rörlighet anser Olympique Lyonnais, med hänvisning till domen i det ovannämnda målet Bosman, att denna bestämmelse motiveras av behovet att uppmuntra rekrytering och utbildning av unga fotbollsspelare, i den mån dess enda syfte är att göra det möjligt för den klubb som har utbildat spelaren att få tillbaka de utgifter som den har haft för dennes utbildning.

21 Newcastle UFC har å sin sida gjort gällande att det av domen i det ovannämnda målet Bosman klart framgår att varje form av ”utbildningsersättning” strider mot principen om fri rörlighet för arbetstagare, eftersom rekrytering och utbildning av unga fotbollsspelare inte utgör ett tvingande skäl av allmänintresse som kan motivera en sådan inskränkning. Newcastle UFC har vidare hävdat att skadestånd enligt det aktuella regelverket bestäms enligt godtyckliga och icke på förhand kända kriterier.

22 Den franska, den italienska och den nederländska regeringen samt Förenade kungarikets regering och kommissionen har hävdat att syftet att uppmuntra rekrytering och utbildning av unga fotbollsspelare enligt domen i det ovannämnda målet Bosman utgör ett berättigat mål.

23 Den franska regeringen menar emellertid att det skadestånd som den klubb som har utbildat fotbollsspelaren kan kräva enligt det regelverk som är aktuellt i målet vid den nationella domstolen inte beräknas utifrån vilka kostnader klubben har haft för utbildningen utan utifrån den skada som klubben lider. Ett sådant regelverk uppfyller enligt nämnda regering och enligt Förenade kungarikets regering inte kravet på proportionalitet.

24 Den italienska regeringen anser att ett system med ersättningar kan anses som en åtgärd som står i proportion till det eftersträvade målet, nämligen att uppmuntra rekrytering och utbildning av unga fotbollsspelare, under förutsättning att ersättningen bestäms utifrån klart definierade kriterier och beräknas utifrån de kostnader som den klubb som har utbildat spelarna har haft. Nämnda regering har understrukit att möjligheten att begära en ”utbildningsersättning” är av mycket stor betydelse, särskilt för små klubbar med begränsade materiella och ekonomiska resurser.

25 Den franska och den italienska regeringen samt Förenade kungarikets regering och kommissionen har hänvisat till Internationella fotbollsförbundets (FIFA) regler om spelare och spelarövergångar (FIFA Regulations on the Status and Transfer of Players), vilka trädde i kraft år 2001, det vill säga vid en senare tidpunkt än den som är aktuell i målet vid den nationella domstolen. I nämnda regelverk finns bestämmelser om hur ”utbildningsersättningar” ska beräknas när en fotbollsspelare efter avslutad

utbildning i en klubb i en medlemsstat ingår ett proffskontrakt med en klubb i en annan medlemsstat. Dessa bestämmelser är enligt den franska regeringen, Förenade kungarikets regering och kommissionen förenliga med proportionalitetsprincipen.

26 Den nederländska regeringen har mer allmänt anmärkt att det finns skäl av allmänintresse, med anknytning till utbildning, som kan motivera en bestämmelse om att en arbetsgivare som har utbildat en arbetstagare har rätt att kräva att denne arbetstagare kvarstår i dennes tjänst eller annars måste betala skadestånd. Den nederländska regeringen anser att ersättningen måste uppfylla två villkor för att vara proportionerlig: Beloppet måste beräknas utifrån arbetsgivarens utgifter för utbildning av spelaren och det måste beräknas med hänsyn till i vilken grad och under hur lång tid som arbetsgivaren har kunnat dra nytta av spelarens utbildning.

Domstolens bedömning

Fråga huruvida det föreligger en inskränkning i den fria rörligheten för arbetstagare

27 Domstolen erinrar inledningsvis om att – med beaktande av unionens mål – utövandet av idrott omfattas av unionsrätten, försåvitt den utgör en ekonomisk verksamhet (se bland annat domen i det ovannämnda målet Bosman, punkt 73, och dom av den 18 juli 2006 i mål C-519/04 P, Meca-Medina och Majcen mot kommissionen, REG 2006, s. I-6991, punkt 22).

28 När en idrottslig verksamhet har karaktär av förvärvsarbete eller tillhandahållande av tjänster mot betalning, vilket är fallet med professionella eller halvprofessionella idrottsutövares verksamhet, faller sådan verksamhet således närmare bestämt inom tillämpningsområdet för artikel 45 FEUF och följande artiklar eller artikel 56 FEUF

och följande artiklar (se bland annat domen i det ovannämnda målet Meca-Medina och Majcen mot kommissionen, punkt 23 och där angiven rättspraxis).

29 I förevarande fall är det utrett att Olivier Bernards arbete omfattas av tillämpningsområdet för artikel 45 FEUF.

30 Enligt fast rättspraxis gäller artikel 45 FEUF inte endast myndighetsåtgärder, utan den omfattar även andra former av reglering av förvärvsarbete på ett kollektivt sätt (se domen i det ovannämnda målet Bosman, punkt 82 och där angiven rättspraxis).

31 Eftersom arbetsvillkoren i de olika medlemsstaterna i vissa fall regleras genom lagar och andra författningar och i andra fall genom kollektivavtal och andra rättshandlingar som ingås eller antas av privatpersoner, skulle en begränsning av förbuden i artikel 45 FEUF till att endast avse myndighetsåtgärder kunna leda till olikheter vid tillämpningen av dessa förbud (se, analogt, domen i det ovannämnda målet Bosman, punkt 84).

32 I förevarande fall framgår det av begäran om förhandsavgörande att regelsamlingen kan beskrivas som ett landsomfattande kollektivavtal, varför det omfattas av tillämpningsområdet för artikel 45 FEUF.

33 Vad slutligen rör frågan huruvida sådana nationella bestämmelser som de som är i fråga i målet vid den nationella domstolen utgör en inskränkning, i den mening som avses i artikel 45 FEUF, erinrar domstolen om att alla bestämmelser i FEU-fördraget om fri rörlighet för personer har till syfte att underlätta för medborgarna i

medlemsstaterna att utöva all slags yrkesverksamhet inom unionen och de utgör hinder för åtgärder som kan innebära att dessa medborgare missgynnas när de önskar utöva ekonomisk verksamhet i en annan medlemsstat (se bland annat domen i det ovannämnda målet Bosman, samt dom av den 17 mars 2005 i mål C-109/04, Kranemann, REG 2005, s. I-2421, punkt 25, och av den 11 januari 2007 i mål C-208/05, ITC, REG 2007, s. I-181, punkt 31).

34 Nationella bestämmelser genom vilka en arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat hindras eller avskräcks från att lämna sitt hemland för att utöva sin rätt till fri rörlighet utgör således inskränkningar i denna frihet, även om de tillämpas oberoende av de berörda arbetstagarnas nationalitet (se bland annat domarna i de ovannämnda målen Bosman, punkt 96, Kranemann, punkt 26, och ITC, punkt 33).

35 Domstolen konstaterar att ett regelverk av det slag som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, enligt vilket en fotbollslärling efter avslutad utbildning är skyldig att, vid äventyr av skadestånd, ingå sitt första proffskontrakt med den klubb som har utbildat honom, kan antas avskräcka honom från att utöva sin rätt till fri rörlighet.

36 Såsom Olympique Lyonnais har anmärkt hindrar ett sådant regelverk formellt sett inte fotbollslärlingen från att spela som proffs i en klubb i en annan medlemsstat, men det gör det ändå mindre lockande att utöva rätten till fri rörlighet.

37 Regelverket utgör således en inskränkning i arbetstagarnas fria rörlighet inom unionen, som garanteras genom artikel 45 FEUF.

Frågan huruvida inskränkningen i den fria rörligheten för arbetstagare är motiverad

38 En bestämmelse som hindrar den fria rörligheten för arbetstagare kan endast tillåtas om den eftersträvar ett berättigat mål som är förenligt med fördraget och om den är motiverad av tvingande skäl av allmänintresse. I ett sådant fall fordras även att tillämpningen av en sådan bestämmelse är ägnad att säkerställa att målet i fråga uppnås och att denna tillämpning inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål (se bland annat dom av den 31 mars 1993 i mål C-19/92, Kraus, REG 1993, s. I-1663, punkt 32, svensk specialutgåva, volym 14, s. I-167, och domarna i de ovannämnda målen Bosman, punkt 104, Kranemann, punkt 33, och ITC, punkt 37).

39 Domstolen har, vad avser proffsidrott, redan haft tillfälle att förklara att med hänsyn till den beaktansvärda sociala betydelse som idrottsverksamheten och, särskilt fotbollen, har inom unionen, ska målet att uppmuntra rekryteringen och utbildningen av unga spelare anses som ett berättigat mål (se domen i det ovannämnda målet Bosman, punkt 106).

40 För att bedöma huruvida ett system som inskränker rätten till fri rörlighet för fotbollsspelare är ägnat att säkerställa att detta mål kan uppnås och inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detsamma, ska, såsom generaladvokaten har anmärkt i punkterna 30 och 47 i sitt förslag till avgörande, den specifika karaktär som sport i allmänhet och fotboll i synnerhet har och dess sociala och pedagogiska funktion beaktas. Att dessa intressen är relevanta stöds också av det faktum att de har skrivits in i artikel 165.1 andra stycket FEUF.

41 Domstolen har redan fastställt att möjligheten att få utbildningsersättning uppmuntrar fotbollsföreningarna att söka efter talanger och utbilda unga spelare (se domen i det ovannämnda målet Bosman, punkt 108).

42 Vilken avkastning de klubbar som utbildar unga fotbollsspelare får på sina investeringar beror i detta sammanhang mycket på slumpen, eftersom klubbarnas utgifter avser samtliga unga fotbollsspelare som de rekryterar och utbildar, i förekommande fall, under flera år, medan det endast är en liten andel av dessa fotbollsspelare som efter avslutad utbildning lyckas göra en professionell karriär i den klubb som har utbildat dem eller i en annan klubb (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Bosman, punkt 109).

43 Som huvudregel gäller att de utgifter för utbildning av unga fotbollsspelare som en klubb har endast delvis vägs upp av den nytta som klubben kan dra av dessa fotbollsspelare under deras utbildning.

44 De klubbar som utbildar unga fotbollsspelare kan därför avskräckas från att investera i sådana fotbollsspelares utbildning om de saknar möjlighet att få tillbaka de utgifter de har haft för denna utbildning, om en fotbollsspelare efter avslutad utbildning ingår ett proffskontrakt med en annan klubb. Så är särskilt fallet med små klubbar vars investeringar på lokal nivå vad gäller rekrytering och utbildning av unga fotbollsspelare är av stor betydelse för fotbollens sociala och pedagogiska funktion.

45 Av detta följer att ett system som innehåller regler om att utbildningsersättning ska betalas för det fall en ung fotbollsspelare, efter avslutad utbildning, ingår ett proffskontrakt med en annan klubb än den klubb som har utbildat honom i princip kan motiveras av målet att uppmuntra rekrytering och utbildning av unga fotbollsspelare. Ett sådant system måste emellertid vara ägnat att uppnå detta mål och stå i proportion till detsamma, varvid hänsyn ska tas till de utgifter som klubbarna har burit för att utbilda såväl blivande professionella spelare som de spelare som aldrig blir professionella (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Bosman, punkt 109).

46 Det framgår av punkterna 4 och 6 i förevarande dom att det system som är i fråga i målet vid den nationella domstolen kännetecknas av att den klubb som har utbildat fotbollsspelaren inte ges utbildningsersättning, utan av att den aktuella spelaren

riskerar att förpliktas att betala ett skadestånd på grund av att han har brutit mot sina avtalsenliga förpliktelser, vars storlek saknar anknytning till de verkliga kostnader som den klubben har haft för spelarens utbildning.

47 Såsom framgår av den franska regeringens uppgifter innebär artikel L. 122–3–8 i code du travail nämligen inte att skadeståndet beräknas utifrån de kostnader som klubben har haft för spelarens utbildning utan utifrån den sammantagna skada som klubben har lidit. Såsom Newcastle UFC har anmärkt beräknas dessutom skadeståndet utifrån kriterier som inte är preciserade i förväg.

48 Möjligheten att kunna erhålla sådana skadestånd går således utöver vad som är nödvändigt för att uppmuntra klubbar att rekrytera och utbilda unga fotbollsspelare och för att finansiera sådan verksamhet.

49 Mot bakgrund av det ovan anförda ska tolkningsfrågorna besvaras enligt följande. Artikel 45 FEUF utgör inte hinder mot ett system som – i syfte att uppnå målet att uppmuntra rekrytering och utbildning av unga fotbollsspelare – garanterar att den klubb som har utbildat en ung fotbollsspelare får ersättning när denne efter avslutad utbildning ingår ett proffskontrakt med en klubb i en annan medlemsstat, förutsatt att systemet är ägnat att säkerställa att detta mål uppnås och att det inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå nämnda mål.

50 Ett sådant system som det som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, enligt vilket en fotbollslärling, som efter avslutad utbildning ingår ett proffskontrakt med en klubb i en annan medlemsstat, riskerar att förpliktas att betala ett skadestånd vars

storlek inte står i förhållande till de verkliga utbildningskostnaderna, är inte nödvändigt för att säkerställa att målet att uppmuntra rekrytering och utbildning av unga fotbollsspelare uppnås.

Rättegångskostnader

51 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

Artikel 45 FEUF utgör inte hinder mot ett system som – i syfte att uppnå målet att uppmuntra rekrytering och utbildning av unga fotbollsspelare – garanterar att den klubb som har utbildat en ung fotbollsspelare får ersättning när denne efter avslutad utbildning ingår ett proffskontrakt med en klubb i en annan medlemsstat, förutsatt att systemet är ägnat att säkerställa att detta mål uppnås och att det inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå nämnda mål.

Ett sådant system som det som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, enligt vilket en fotbollslärling, som efter avslutad utbildning ingår ett

proffskontrakt med en klubb i en annan medlemsstat, riskerar att förpliktas att betala ett skadestånd vars storlek inte står i förhållande till de verkliga utbildningskostnaderna, är inte nödvändigt för att säkerställa att målet att uppmuntra rekrytering och utbildning av unga fotbollsspelare uppnås.

Underskrifter